

Kitin, Ilija

Undergraduate thesis / Završni rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:131:621852>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2023-03-20**

Repository / Repozitorij:

[ODRAZ - open repository of the University of Zagreb
Faculty of Humanities and Social Sciences](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FILOZOFSKI FAKULTET
ODSJEK ZA INFORMACIJSKE I KOMUNIKACIJSKE ZNANOSTI
Ak. god. 2020./2021.

Ilija Kitin

Dubrovačke knjižnice

Završni rad

Mentor: prof. dr. sc. Ana Barbarić

Zagreb, lipanj 2021.

Izjava o akademskoj čestitosti

Izjavljujem da je ovaj rad rezultat mog vlastitog rada koji se temelji na istraživanjima te objavljenoj i citiranoj literaturi. Izjavljujem da nijedan dio rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz necitiranog rada, te da nijedan dio rada ne krši bilo čija autorska prava. Također izjavljujem da nijedan dio rada nije korišten za bilo koji drugi rad u bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili obrazovnoj ustanovi.

Sadržaj

Sadržaj	2
1. Uvod	1
2. Narodna knjižnica	2
3. Narodna knjižnica u svijetu	4
4. Narodna knjižnica u Hrvatskoj	6
5. Ustrojstvo i djelatnosti Dubrovačkih knjižnica	7
6. Povijest Dubrovačkih knjižnica	10
7. Knjižnica u Općini Župa dubrovačka	12
8. Bibliobusna služba u Općini Konavle	15
9. Projekti	18
9.1. Digitalizacija	18
9.2. Ogranci	19
9.3. Dubrovačke knjižnice s obzirom na IFLA-ine smjernice za narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj	20
10. Zaključak	22
11. Literatura	23
12. Sažetak	26
13. Summary	28

1. Uvod

Tema završnoga rada Dubrovačke su knjižnice. Cilj rada je ukazati na neke od problema s kojima se knjižnice suočavaju i prikazati određene projekte koji bi se mogli realizirati s ciljem poboljšanja knjižnica, kao i navesti neke od projekata koji su u tu svrhu bili provedeni ili se provode. Također, prikazat će se informacije vezane uz ustrojstvo knjižnica i njihov povijesni kontekst te informacije o narodnim knjižnicama općenito, u svijetu i u Hrvatskoj, kao njihova definicija, zadaća, svrha, kratka povijest i neki od projekata i usluga koje se provode drugdje u svijetu.

Prvi dio rada posvećen je opisu narodnih knjižnica općenito, u svijetu i Hrvatskoj. Zatim će se opisati Dubrovačke knjižnice dajući informacije o njihovom ustrojstvu, službama i zbirkama koje obuhvaćaju. Predstavit će se informacije i o Narodnoj i Znanstvenoj knjižnici koje tvore ovu ustanovu. Nakon toga slijedi povijesna pozadina ustanove.

U drugomu dijelu rada bit će riječ o problemima s kojima se knjižnice susreću, mogućim rješenjima i projektima koji se provode ili su se proveli. Teme o kojima će se govoriti u ovom dijelu su pitanje preseljenja Narodne knjižnice na novu lokaciju zbog, između ostaloga, nedostatka prostora i nezadovoljavajućih uvjeta u ljetnikovcu Skočibuha, gdje se nalazi dio građe Znanstvene knjižnice, pitanje potrebe otvaranja ogranka knjižnice u Općini Župa dubrovačka, pitanje organizacije bibliobusne službe u Općini Konavle, projekt digitalizacije koji ustanova provodi, projekti i potrebe Ogranaka knjižnice.

Dubrovačke knjižnice Dubrovnik ustanova je koja obuhvaća Narodnu knjižnicu Grad i Znanstvenu knjižnicu. Djeluje u Gradu Dubrovniku i Dubrovačko-neretvanskoj županiji. Obuhvaća razne službe među kojima se nalazi matična služba za narodne i školske knjižnice županije. Postoje određeni problemi s kojima se knjižnice suočavaju i prijedlozi njihovih rješenja. Postoje pitanja otvaranja ogranka knjižnice u Općini Župa dubrovačka i potrebe uvođenja službe bibliobusa u Općinu Konavle koji se postavljaju zbog ispunjenih određenih uvjeta Standarda za narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj. Nadalje, u radu se opisuje projekt digitalizacije knjižnica i popisuju zbirke koje se nalaze na repozitoriju knjižnice. Donose se problemi Ogranaka i projekti koji su se proveli kako bi se oni riješili. Spominju se i problemi knjižnica s nedostatkom prostora i nezadovoljavajućih uvjeta u neobnovljenomu ljetnikovcu Skočibuha i prijedlog izgradnje ili adaptacije nekoga objekta kao rješenja ovih problema.

2. Narodna knjižnica

Narodna knjižnica je organizacija koja osigurava pristup znanju, informacijama, cjeloživotnom učenju i djelima mašte pomoću niza izvora i službi, a na raspolaganju je svim članovima zajednice bez obzira na njihovu rasu, nacionalnost, dob, spol, religiju, jezik, invaliditet, ekonomski i radni status te obrazovanje, definicija je koju donose IFLA-ine smjernice za narodne knjižnice (IFLA-ine smjernice za narodne knjižnice 2011: 124). One su kulturna i informacijska središta zajednica i obavljaju svoju djelatnost putem mreže središnjih knjižnica (regionalne, gradske i općinske), ogranaka i pokretnih knjižnica, primjerice bibliobuseva ili bibliobrodova (Knjižnica, Hrvatska enciklopedija 2021). Svrha pak knjižnične djelatnosti podrška je obrazovanja omogućavanjem pristupa znanju. Vrlo je važna njezina društvena uloga i djelatnosti poput razvitka osobne kreativnosti i interesa, utjecaj na kulturni i umjetnički razvoj svih dobnih skupina, kao i djelatnost povezana s kulturnim identitetom zajednice, a kao posebna odgovornost knjižnica navodi se zadovoljavanje potreba djece i mladih pa je tako knjižnica odgovorna i za pomaganje u učenju, promociju čitanja, knjiga i ostale građe. Knjižnica je također važna jer je ustanova koja zagovara slobodu informiranja i omogućuje pristup svima. U knjižnici pojam korisnici označava ne samo postojeće, već i moguće, tj. potencijalne korisnike, a u tu skupinu spadaju ljudi svih dobnih skupina i ljudi s posebnim potrebama. Vrlo je važno da službe knjižnica ne smiju biti pod bilo kakvim ideološkim, političkim, vjerskim i komercijalnim pritiskom. Knjižnica je odgovorna za osiguravanje građe koja podržava pismenost i razvoj osnovnih životnih vještina i za osiguravanje prostora za učenje korisnicima koji za to nemaju uvjete kod kuće. Jedna od ključnih uloga narodnih knjižnica jest pružanje informacijskih usluga korisnicima, a pažnja se posvećuje i novim tehnologijama (IFLA-ine smjernice za narodne knjižnice 2011: 124-126). Uz djelatnosti distribucije informacija, važna je i knjižnična djelatnost nabave i očuvanja građe.

Prve knjižnice pojavile su se s pojavom pismenosti oko 3000. god. pr. Kr. U Grčkoj su knjižnice dobile značenje za razvoj znanosti i umjetnosti. Jedna od najvećih knjižnica helenističkoga doba bila je Aleksandrijska knjižnica, koja je utjecala na razvoj znanosti i kulture – filologije, matematike, geografije i dr. Prve javne knjižnice osnivale su se za razdoblja humanizma i renesanse. U XVI. st. donesen je prvi propis o obveznom primjerku, a nakon Francuske revolucije povećale su se zbirke knjiga. Narodne knjižnice pojavile su se u XIX. st. kada se pojavila ideja o osnivanju javnih, narodnih knjižnica namijenjenih mjesnomu

stanovništvu. Prve su otvorene u Manchesteru, Liverpoolu i Bostonu (Knjižnica, Hrvatska enciklopedija 2021).

3. Narodna knjižnica u svijetu

Prema Enciklopediji Britannici, važnost javnih knjižnica u mnogim je zemljama prepoznata zakonodavstvom kojemu je cilj omogućiti knjižnične usluge svima i bez naknade (Britannica). IFLA-in i UNESCO-ov Manifest za narodne knjižnice služio je kao temelj javnih knjižnica, smještajući ih u središte slobode pristupa znanju svima (Coming in 2021 : a Public Library Manifesto for Today (and Tomorrow) 2021). Prateći tehnološki i društveni napredak od 1994. godine kada je manifest objavljen do danas, mijenjale su se i narodne knjižnice. Iz tih razloga IFLA je krenula s ažuriranjem manifesta. Načini na koje ljudi ostvaruju pristup informacijama se promijenio. Internet je uveo promjene u knjižnice kao davatelje pristupa informacijama. Ažurirani manifest sadržavat će ulogu knjižnice u informacijskomu društvu. Dijelom i zbog iskustava tijekom pandemije COVID-19, kada je digitalni pristup bio vrlo važan, novi manifest isticat će važnost kako knjižničnih usluga 'uživo', tako i usluga digitalnoga pristupa informacijama.

Kao primjeri praksi knjižnica u svijetu koje su nove ili drukčije od hrvatskih mogu se navesti Irske narodne knjižnice koje nude uslugu nacionalnog kataloga narodnih knjižnica kojega podupire nacionalna dostavna služba. Građa se može naručiti *online* ili uživo i potom se dostavlja u lokalne knjižnice. Ovakva usluga prva je nacionalna usluga u svijetu (The Department of Rural and Community Development, the City and County Management Association and the Local Government Management Agency 2018: 10).

U nekim zemljama kao što su Švedska i Ujedinjeno Kraljevstvo u knjižnicama je, u zamjenu za depozit, moguće posuditi originalna umjetnička djela (Britannica).

2019. godine, vijeće Američkoga knjižničarskog društva (Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu 2017) (*ALA Council*) proglasilo je naplaćivanje zakasnina u knjižnicama oblikom društvene nepravde jer zbog ekonomskih razloga neki korisnici nisu u mogućnosti koristiti knjižničnu građu i usluge. Neke od knjižnica koje provode ovu odluku su Chicago Public Library, San Francisco Public Library i Free Library of Philadelphia. U Chicagu jedan od tri korisnika nije mogao posuditi novu građu zbog dugova od deset dolara ili više. U Philadelphiji, provođenjem odluke o ukidanju zakasnina zbog dugovanja, 88.000 korisnika ponovno dobiva pristup posudbi građe knjižnice.

Kao što je rečeno, vrlo važna zadaća knjižnice jest osigurati dostupnost informacija svima. Kalifornijska Mountain View Public Library pokrenula je projekt u kojemu osobni dostavni robot nazvan BookBot korisnicima dostavlja građu. Napravio ga je Google (American

Library Association). Taj bi projekt uvelike trebao pomoći ljudima koji nemaju mogućnosti doći u knjižnicu, kao što su osobe s invaliditetom ili osobe starije životne dobi.

4. Narodna knjižnica u Hrvatskoj

Prema Standardima za narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj, narodne knjižnice u Hrvatskoj općinske su, gradske ili županijske ustanove (Standardi za narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj 1999). Prema Zakonu o knjižnicama i knjižničnoj djelatnosti Republike Hrvatske, općine i gradovi imaju obvezu osnivanja narodne knjižnice i osiguravanja njezina financiranja. Na temelju Zakona o knjižnicama i uvažavajući ciljeve i zadaće narodnih knjižnica koje su utvrđene IFLA-inim i UNESCO-vim Manifestom za narodne knjižnice, doneseni su Standardi za narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj, kojima se određuju uvjeti za djelovanje narodnih knjižnica i koji se radi poticanja razvoja narodnih knjižnica revidiraju svakih deset godina. U tijeku je donošenje novog Standarda za narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj i dokument je trenutačno na javnom savjetovanju.

Najstarija hrvatska knjižnica postojala je u VII. st. pri katedrali Splitske biskupije. U srednjem vijeku knjižnice su djelovale pri mnogim samostanima. Neke od njihovih zbirki knjiga kasnije su postale značajne samostanske knjižnice poput dominikanskoga samostana i samostana Male Braće u Dubrovniku. Osnivanjem isusovačkih kolegija osnivale su se i pripadajuće knjižnice. Za renesanse isticale su se neke privatne knjižnice poput one Marka Marulića i drugih, a to se nastavilo i kasnije. Tako je jedna od najvrjednijih ona Baltazara Bogišića, otvorena za javnost u Cavtatu, pokraj Dubrovnika, 1912. godine, koja je danas u sastavu HAZU. Propisom iz 1874. godine potaknuto je osnivanje školskih knjižnica, a neke od njih djelovale su i kao narodne. Osnivanje narodnih knjižnica počelo je početkom XX. st. Mnoge od njih djeluju i danas kao što je Dubrovačka biblioteka ili Gradska knjižnica u Zagrebu. Širenje i jačanje narodnih knjižnica odvija se tek u drugoj polovici XX. st. Najveća knjižnica u Hrvatskoj je Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu, koja čuva više od tri milijuna jedinica knjižnične građe i koja obavlja dvije zadaće, a to su zadaća nacionalne i zadaća sveučilišne knjižnice. Jedna od općeznanstvenih knjižnica nalazi se u Dubrovniku i djeluje uz dubrovačku narodnu knjižnicu (Dubrovnik, Hrvatska enciklopedija).

5. Ustrojstvo i djelatnosti Dubrovačkih knjižnica

Narodna knjižnica Grad narodna je knjižnica čija je primarna djelatnost čuvanje i prikupljanje građe. Uz to, knjižnica djeluje i kao kulturno i informacijsko središte Grada i Županije. Narodna knjižnica Grad obuhvaća Odjel posudbe s uključenom dnevnom čitaonicom teksta, Dječji odjel, Glazbeni odjel i Studijsku čitaonicu koja uključuje zavičajnu zbirku. U sklopu knjižnice nalazi se i Glazbeni odjel te izdvojena pripadajuća zbirka. Obuhvaća također i stručne službe koje služe da bi korisnicima olakšale korištenje fondova knjižnice. Knjižnica obavlja zadaću matične službe za narodne i školske knjižnice na području Grada Dubrovnika i Dubrovačko-neretvanske županije. Znanstvena knjižnica s Narodnom knjižnicom Grad čini dio sastava jedinstvene ustanove Dubrovačke knjižnice Dubrovnik. Knjižnica se financira sredstvima Ministarstva kulture Republike Hrvatske i Grada Dubrovnika, koji je osnivač ustanove (Dubrovačke knjižnice).

Djelatnosti Narodne knjižnice Grad obuhvaćaju prikupljanje, stručnu obradu i pohranjivanje građe. Fond Narodne knjižnice Grad sačinjava sveukupno 123.942 jedinica građe, među kojima se nalaze zavičajna zbirka i elektroničke publikacije. Knjižnica također nudi besplatan pristup *online* bazama podataka. Služba međuknjižnične posudbe omogućuje dostupnost fondova svih hrvatskih i svjetskih knjižnica. Knjižnica obavlja djelatnost CIP službe za područje Dubrovačko-neretvanske županije. S CIP zapisom, tj. skraćenim kataložnim zapisom za publikaciju u pripremi za tisak, publikacija je dostupna u Skupnom katalogu hrvatskih knjižnica. Knjižnica obuhvaća stručno organiziranu informacijsko-referalnu službu za korisnike, koja između ostaloga, pomaže korisnicima i na način da na njihov zahtjev daje uslugu pretrage svih baza podataka (Dubrovačke knjižnice).

Odjel za djecu i mlade otvoren je 1996. godine i bio je prvi takav odjel u Županiji. Ustrojen je prema IFLA-inim Smjernicama za knjižnične usluge za djecu i Smjernicama za knjižnične usluge za mladež te IFLA-inim i UNESCO-ovim Manifestom za narodne knjižnice. Djelatnici ovoga odjela imaju stručno knjižničarsko zvanje i pedagoško obrazovanje. Organiziraju se razne aktivnosti koje „potiču učenje, čitanje i kreativnost” – razni programi, radionice, igraonice, pričaonice itd. Neki od primjera su Slikarska radionica za djecu na temu sv. Vlaha, organizirana povodom programa Feste sv. Vlaha, koja se odvijala u siječnju 2020. godine (Slikarska radionica na temu sv. Vlaha u Čitaonici Narodne knjižnice Grad). Održane su radionice programiranja za učenike šestih i sedmih razreda osnovnih škola, ciklus radionica engleskog jezika za učenike od 3. do 5. razreda osnovne škole s izvornom

govornicom (Izvještaj o radu 2019. 2020: 42). Na Odjelu za djecu i mlade također se primjerice proveo i projekt „Naša mala knjižnica” Ibis Grafike, kojemu je cilj bio poticanje rane pismenosti i čitalačke pismenosti koja rezultira željom za daljnjim školovanjem i većim zadovoljstvom u životu (Izvještaj o radu 2019. 2020: 25). Ostali događaji organizirani za djecu u prostorima knjižnice su dramske predstave, lutkarske predstave, izložbe, predstavljanja raznih djela itd (Dubrovačke knjižnice).

Narodna knjižnica Grad obuhvaća šest Ogranaka. To su Ogranci Cavtat, Gruž, Lapad, Mokošica, Montovjerna i Trpanj (Izvještaj o radu 2020. 2021: 42). Neki od ogranaka bili su dio projekata preuređivanja. Više o tome bit će rečeno u zasebnom dijelu.

Narodna knjižnica Grad „značajno je kulturno središte područja na kojima djeluje”. Organiziraju se tribine, izložbe, koncerti i drugi programi. Događaji su namijenjeni svim dobnim skupinama. Knjižnica sama organizira programe i radi u suradnji s drugim kulturnim, znanstvenim i obrazovnim ustanovama, udrugama i društvima (Dubrovačke knjižnice). Neki od primjera koji se mogu navesti su manifestacija Mjeseca hrvatske knjige, kojom se na državnoj i lokalnim razinama promiče čitanje i okuplja ljude, a provodila se od 15. listopada do 15. studenoga 2019. Godine (Dubrovačke knjižnice). Organizirani su događaji za mlade kao što je radionica medijske pismenosti o korištenju slobodnog vremena „U slobodno vrijeme želim biti...” i pričaonica za djecu „Odakle dolazi glazba”. Ove dvije aktivnosti organizirane su u Ogranku Mokošica. U Narodnoj knjižnici Grad Vojo Šindolić predstavio je svoju zbirku pjesama naslovljenu „PoSvete”. Može se vidjeti i da knjižnica nastoji organizirati programe za sve životne dobi. Za trajanja iste manifestacije dva puta tjedno održavane su čitaonice u Domu za starije osobe Dubrovnik, a u 2020. godini održavale su se radionice engleskoga jezika za osobe treće životne dobi. Knjižnica je provodila i aktivnosti besplatnog povrata knjiga za vrijeme manifestacije. Knjižnica je također organizirala i razne edukacije za knjižničare poput edukacije o katalogizaciji inkunabula i starih knjiga ili edukacije o obradi zvučnih knjiga (Izvještaj o radu 2019. 2020: 48). Iz navedenih primjera može se vidjeti da Gradska knjižnica Grad nastoji organizirati različite događaje za korisnike; za različite dobne skupine, na različitim lokacijama i raznih tema.

Dubrovačke knjižnice imaju zadaću matične službe za narodne i školske knjižnice u Županiji. Mreža knjižnica koju ova djelatnost obuhvaća uključuje matičnu Narodnu knjižnicu Grad i njezinih šest ogranaka, osam županijskih narodnih knjižnica, 45 školskih knjižnica, tri učenička doma i dvije osnovne škole koje nemaju vlastitu knjižnicu (Izvještaj o radu 2020. 2021: 10). Ostale knjižnice, a to su općeznanstvene, visokoškolske, specijalne i spomeničke u

nadležnosti su regionalne matične službe u Splitu. Zadaća matične službe je poboljšanje knjižnične djelatnosti i mreže narodnih i školskih knjižnica. Neke od osnovnih zadaća matične službe su stručni nadzor nad radom narodnih i školskih knjižnica, savjetodavna pomoć knjižnicama i osnivačima, poticanje suradnje među knjižnicama, poticanje stručnog usavršavanja knjižničnih djelatnika, poticanje na uvođenje novih tehnologija i suvremenih oblika rada, organizacija i razvoj mreže knjižnica itd (Dubrovačke knjižnice).

Znanstvena knjižnica broji više od 400.000 svezaka knjižne građe i više od 8.000 naslova periodike. Knjižnica obuhvaća razne zbirke. Jedna od njih je Ragusina, koja je zavičajna zbirka. Građa zbirke prikuplja se po zavičajnom kriteriju, dakle sve što je tiskano u Dubrovniku, od dubrovačkih autora ili o Dubrovniku, a na području nekadašnje Dubrovačke Republike i otoka Korčule. Zbirka sadrži mnogo starih i rijetkih izdanja dubrovačkih autora, a konstantno se povećava zbog nabave novih naslova i starijih i rijetkih knjiga. Zbirka pokriva i publikacije nakladnika s područja Županije za koje Znanstvena knjižnica izrađuje CIP zapise i to tako da se izdavač obvezuje knjižnici dostaviti dva primjerka (Dubrovačke knjižnice). Nadalje, Znanstvena knjižnica jedna je od sedam knjižnica u Republici Hrvatskoj koja prikuplja obvezni primjerak knjiga i časopisa tiskanih u Hrvatskoj od 1966. godine i ujedinjuje ih u zbirci pod nazivom „Obvezni primjerak”. Opća zbirka („S”) uključuje knjige većinom prikupljene donacijama i darovima, u novije vrijeme i otkupima Ministarstva znanosti i obrazovanja. Zbirka starih i rijetkih knjiga uključuje četiri vrijedne zbirke, a to su zbirke Pozza-Katić, Antiqua, Collegium Ragusinum i Natali-Pozza-Sorgo. Zbirka starih i rijetkih knjiga Znanstvene knjižnice sadrži oko 10.500 svezaka knjiga tiskanih od 1500. do pada Dubrovačke Republike 1808. godine. Zbirka Collegium Ragusinum inkorporira dio zbirke knjiga bivšega Isusovačkog kolegija, a važna je i zbog toga što su se u Kolegiju školovali Dubrovčani koji su utjecali na kulturni i znanstveni život Dubrovnika i Europe. Zbirka inkunabula, tj. prvotisaka, sadrži knjige tiskane od 1450. do 1500. Godine i sadrži 81 naslov (ZDUR – Digitalni repozitorij Znanstvene knjižnice Dubrovačkih knjižnica). Štoviše, u knjižnici se nalaze i Zbirka rukopisa, Zbirka korespondencije, Grafička zbirka i Priručno/referentna zbirka. Postoji i Zbirka libreta koja je najbogatija u Hrvatskoj sa više od 700 libreta. Knjižnica također obuhvaća Digitalne zbirke, o kojima će se više govoriti u zasebnom dijelu (Dubrovačke knjižnice). Može se spomenuti da se u Znanstvenoj knjižnici obavlja program restauratorsko-konzervatorskih radova koji nastoje preventivno zaštititi rukopise i između ostaloga obuhvaća izradu pisane i fotodokumentacije.

6. Povijest Dubrovačkih knjižnica

Prva javna knjižnica u Dubrovniku otvorena je početkom četrdesetih godina 20. st. Prije ukinuća Dubrovačke Republike 1808. godine, u Dubrovniku je postojalo više od trideset velikih knjižnica.

Ono što je potaknulo Općinu da 1936. godine osnuje Dubrovačke biblioteke bila je građa poklonjena i ostavljena oporukom knjižnici (Dubrovačke knjižnice). U Dubrovniku su se često privatne knjižnice nakon smrti ostavljale za javno korištenje (Dubrovnik, Hrvatska enciklopedija). Krajem 19. st. dubrovački je liječnik dr. Niko Lepeš oporukom Gradu Dubrovniku ostavio svoju knjižnicu koja je brojala 12.000 knjiga i dokumenata, a dubrovački kanonik dum Antun Liepopili poklonio je Gradu 5.000 knjiga. Njegov su primjer tada slijedile druge obitelji, Ghetaldi, Giorgi, Svilokos, Pozza i druge. Biblioteka je s javnim radom započela tek 1941. godine. Najviše je za to zaslužno društvo Dub, Društvo prijatelja prirode. Dubrovačku biblioteku svečano je otvorio ban dr. Ivan Šubašić, u nazočnosti zagrebačkog nadbiskupa, kardinala, danas blaženog, Alojzija Stepinca. Knjižnica je otvorena na Kandeloru 2. veljače 1941. godine u Kneževu dvoru u Staromu Gradu.

Iza Drugoga svjetskog rata, 1946. godine, knjižnica mijenja ime iz Dubrovačka biblioteka u Gradska biblioteka. S vremenom je fond knjižnice rastao, a posudbeni dio imao sve više korisnika. To je predstavljalo smetnju znanstvenomu radu. Tako se fondove odvojilo u dva zasebna odjela, Znanstveni i Opće-popularni (Dubrovačke knjižnice) i 1950. godine iz Dubrovačke biblioteke izdvojila se Znanstvena knjižnica (Dubrovnik, Hrvatska enciklopedija). Dok je Gradska biblioteka mijenjala imena, kao i osnivače, mjesta rada i ulogu, Naučna biblioteka zadržala je ime i samostalnost. Te su dvije knjižnice odvojeno radile i djelovale dvadeset i pet godina, sve dok se prema odluci vlasti 1975. godine Općinska (tj. Narodna) i Naučna biblioteka (tj. Znanstvena) nisu ponovno ujedinile u zajedničku ustanovu Dubrovačke biblioteke, danas Dubrovačke knjižnice (Dubrovačke knjižnice).

Znanstvena se knjižnica do 1977. godine nalazila u Kneževu dvoru (Dubrovačke knjižnice), a danas se nalazi pored Narodne knjižnice. Danas se dio zbirke Znanstvene knjižnice nalazi u baroknoj palači koja je pripadala plemićkoj obitelji Caboga, dok se drugi dio zbirke od gotovo 400.000 jedinica građe nalazi u renesansnomu ljetnikovcu Skočibuha, koji je sagrađen početkom 16. stoljeća i koji je pretrpio velika oštećenja u ratu 1992. godine. Knjižnicama služi od 1975. godine (Izveštaj o radu 2020. 2021: 4).

Znanstvena je knjižnica također otvorena 1941. godine. Njezine su zbirke, pak, skupljene ranije, a temelj knjižnice su darovi građana i zbirke koje su pripadale bivšoj knjižnici isusovačkog Collegiuma Ragusinuma, a to su rukopisi, korespondencija, libreto, knjige i inkunabule.

7. Knjižnica u Općini Župa dubrovačka

U ovom dijelu rada govorit će se o pitanju otvaranja Ogranka knjižnica u Općini Župa dubrovačka. Prema Standardima za narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj, novi Ogranak knjižnice otvara se ako se ispune dva uvjeta, a to su da bi se novi Ogranak nalazio na području koje broji više od 2.500 stanovnika i da je njegova udaljenost od središnje knjižnice ili drugoga ogranka veća od dva kilometra. Ti su uvjeti u slučaju pitanja Ogranka u Općini Župa dubrovačka ispunjeni.

Župa dubrovačka Općina je koja se nalazi na krajnjem jugoistoku Republike Hrvatske i Dubrovačko-neretvanske županije i 6 km od povijesne jezgre Dubrovnika. Neke od karakteristika općine su turistička djelatnost i prosječna starost stanovnika niža od državne razine. Od 1960-ih, Župa dubrovačka iskusila je gotovo utrostručenje broja stanovnika, a zbog turističke djelatnosti i blizine grada Dubrovnika, postojanja više hotela, a time i ponude radnih mjesta te niskim cijenama nekretnina. Prvi veći val naseljavanja započinje 1970-ih, prekida se Domovinskim ratom i nastavlja do danas. (Nenadić 2018: 26-27). U razdoblju od 1981. do 2011. godine, broj stanovnika povećao se za 76,5%. Tako prema popisu stanovništva iz 2011. godine, Župa dubrovačka broji 8.331 stanovnika (Strateški razvojni program Općine Župa dubrovačka do 2020. godine: 58). Najznačajnija gospodarska grana jest turizam, kojemu doprinose blizina Grada Dubrovnika, prirodna ljepota, kulturne znamenitosti i povoljna mediteranska klima. 2019. godine, Općinu je posjetilo 164.045 posjetitelja, od čega čak 92,5% stranih posjetitelja (Godišnja statistika za 2019. godinu: 1). Važno je spomenuti osnovnu školu Općine i nedostatak prostora zbog povećavanja broja učenika. Općina ima osnovnu školu s dvije područne škole koju je 2018. godine pohađalo 702 učenika. 2008. otvorena je nova školska zgrada koja je već nedovoljna za potrebe Općine jer ne zadovoljava europske uvjete jedne smjene. Povećavanje broja učenika je konstantno čime su prostorni kapaciteti ispunjeni i nedostaje prostora pa je potrebno planiranje proširenja škole (Strateški razvojni program Općine Župa dubrovačka do 2020. godine: 67).

Nenadić izrađuje SWOT analizu okruženja knjižnice koja bi se nalazila u Župi dubrovačkoj (Nenadić 2018: 36). SWOT analiza instrument je koji se koristi pri strateškom planiranju i opisuje ju se kao „neizostavan dio pri sagledavanju specifičnosti bilo kojeg tržišta i okruženja” (Nenadić 2018: 33-38). Ova analiza ukazuje na unutrašnje snage i slabosti određene organizacije ili pojedinca, kao i na vanjske prilike i prijetnje s kojima se oni suočavaju te ih uspoređuje (Nenadić 2018: 33-34). Temelji SWOT analize leže u tomu da su

osnova uspješnih strategija iskorištavanje snaga i prilika organizacije ili pojedinca, a minimiziranje slabosti i prijetnji. Snage i slabosti slika su sadašnjosti bazirana na prošlosti, a prilike i prijetnje slika su budućnosti bazirane na sadašnjosti i prošlosti (Nenadić 2018: 34). Cilj SWOT analize izbor je optimalne strategije marketinga određivanjem strateških opcija (Nenadić 2018: 33). Važno je naglasiti da je SWOT analiza subjektivna pa je teško utvrditi glavna obilježja ova četiri čimbenika (Nenadić 2018: 38).

Neke od snaga utvrđenih u SWOT analizi za knjižnicu u Župi dubrovačkoj su osiguran stručni razvoj osoblja, kvalitetan knjižnični fond/informacijski izvori, organizacija usluga i programa prema prostornim i drugim resursima i cjelodnevna dostupnost usluga za građane. Neki od utvrđenih nedostataka su nedostatak čitaoničkih prostora i prostora općenito, premalo potrebitih informacijskih izvora (Nenadić 2018: 38). Uviđene prilike su planiranje pronalaska i preuređenja prostora, tečajevi za postizanje i/ili unaprjeđivanje informacijske pismenosti, kupnja elektroničkih izvora, razvijanje novih usluga kao što je dostava građe, rasprava s korisnicima o uslugama s kojima nisu zadovoljni, suradnja s lokalnom zajednicom i drugim ustanovama te udruživanje sa srodnim institucijama prilikom planiranja većih projekata, korištenje tehnoloških mogućnosti za održavanje direktnog kontakta s članstvom, tj. postojanje aplikacija, zadovoljavajući omjer tiskanih i elektroničkih informacijskih izvora, povećavanje uporabe automatiziranih usluga (na primjer, samozaduživanje), raznovrsne knjižnične usluge, osiguranje financijskih sredstava te profiliranje knjižnice kao “dnevnog boravka” grada (Nenadić 2018: 39-40). Neke od prijetnji su financijska nesigurnost, smanjivanje broja stručnih djelatnika, političke i strukturne promjene koje bi bile nepovoljne za knjižnicu, a na koje knjižnica ne može utjecati, političko neprepoznavanje vrijednosti i poslanja javne knjižnice, organizacijska slabost hrvatske knjižničarske zajednice (ustanova i tijela) za zajedničko korištenje tehnoloških resursa, konkurencija drugih institucija i tržišnih organizacija, opasnosti gospodarske i financijske recesije za javni sektor, s naglaskom na kulturu, a unutar kulture posebno na knjižnice (Nenadić 2018: 39-40).

Kao što je spomenuto, kao posebnosti Općine Župe dubrovačke navode se dvije karakteristike. Jedna od njih je broj stanovnika i prosječna starost stanovništva. Broj stanovnika u općini raste, dok je prosječna starost ispod državnog prosjeka. Prema podacima Strateškoga razvojnog programa Općine Župa dubrovačka do 2020. godine, prosječna je starost stanovnika Općine Župa dubrovačka 37,4 godine. Taj je broj manji od prosječne starosti na razini države koji iznosi 41,7 godina, kao i prosječne starosti u Dubrovačko-neretvanskoj županiji koja, pak, iznosi 41,5. Kao drugu važnu karakteristiku, navodi se

važnost turizma. Kako navodi Nenadić, knjižnice smještene u turističkim mjestima više su u dodiru s kulturnim turizmom. Takve knjižnice nude različite kulturne programe tijekom turističke sezone, surađujući s lokalnom turističkom zajednicom i drugim kulturnim ustanovama – muzejima, galerijama, kazalištima. Time daju doprinos turističkoj ponudi mjesta (Nenadić 2018: 37). Uloga knjižnice time postaje obogaćivanje kulturnog turizma mjesta u kojem se nalazi kulturnim sadržajima koje nudi, a odnosi se kako na domaće, tako i na strane korisnike (Nenadić 2018: 38). Neki od sadržaja koje knjižnica onda nudi uključuju njezine zbirke, primjerice zavičajna zbirka, ili posebne knjižnične fondove koje dalje daje na korištenje. Ti sadržaji čine dio temeljne zadaće knjižnice, a usto se organiziraju i kulturni događaji poput koncerata, izložbi, projekcija i edukativnih radionica (Nenadić 2018: 38). U slučaju Dubrovačkih knjižnica, možemo vidjeti da postoji primjerice zavičajna zbirka, no na stranicama Knjižnice ne može se lako uočiti programe koji se ljeti provode ciljano za turiste ili na engleskom ili nekom drugom stranom jeziku.

8. Bibliobusna služba u Općini Konavle

U ovomu će odjeljku biti riječ o pitanju uvođenja bibliobusne službe u Općinu Konavle. Knjižnica koja se nalazi na području Općine Konavle je Ogranak Cavtat, ogranak Dubrovačkih knjižnica. Općina ima i školske knjižnice. U Općini postoje dvije osnovne škole i dvanaest područnih koje nemaju vlastite knjižnice. Problem se vidi u udaljenosti Ogranka od središnje knjižnice i u tome što se Općina sastoji od mnogo razbacanih naselja sa samo jednom stacioniranom knjižnicom pa se većina područja nalazi u tzv. „bijeloj zoni”.

Hrvatski standardi za narodne knjižnice određuju bibliobus kao vrstu pokretne knjižnice za privremeno ili stalno opsluživanje korisnika u malim, razasutim naseljima ili ondje gdje nema uvjeta za druge oblike djelovanja narodne knjižnice. To je pokretna knjižnica s osobljem i opremom, smještena u vozilu (kombi, autobus, tegljač s prikolicom itd.) koja omogućuje pružanje knjižničke usluge na razini odgovarajućeg knjižničnog stacionara, a svojstvo pokretljivosti omogućuje da isti fond i osoblje služi više područja udaljenih jedni od drugih, u istom danu. Bibliobus je ustrojben jedinica narodne knjižnice i sastavni dio knjižnične mreže područja. On opskrbljuje knjigama, časopisima i drugim izvorima informacija i najmanje zajednice, a to bi bile gradske četvrti, prigradska i seoska naselja, gdje ne postoje uvjeti za druge oblike djelovanja narodne knjižnice. Time bibliobus znatno pridonosi informiranju i naobrazbi ljudi (Standardi za narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj 1999). Način je smanjivanja problema društvene isključenosti (Jakić 2018: 6). Zadaci pokretne knjižnice, tj. bibliobusa uključuju redovitu posudbu građe, tj. omogućivanje dostupnosti izvora informacija, stručnu i informativnu djelatnost i praćenje potreba korisnika (Jakić 2018: 6-7). Pokretne knjižnice također mogu organizirati projekte namijenjene različitim skupinama korisnika, primjerice čitateljske klubove, izložbe, predavanja, radionice itd. Osiguravaju također i besplatan pristup Internetu i računalnoj tehnologiji (Jakić 2018: 7). Pokretne knjižnice jedina su mogućnost za ostvarivanje dostupnosti znanja, kulture i informacija stanovništvu malih, perifernih i ruralnih, mjesta koja su udaljena i slabo prometno povezana s većim središtima u kojima se nalaze knjižnice (13. okrugli stol o pokretnim knjižnicama u Republici Hrvatskoj i 7. festival hrvatskih bibliobusa).

Neki od problema s kojima se pokretne knjižnice susreću su mali broj stanovnika, prostorno raširenih i slabo prometno povezanih, te nedovoljno financijskih sredstava (Jakić 2018: 7). Bibliobusevi su pak najpovoljnije i najpraktičnije rješenje izgradnje mreže knjižnica zbog ekonomičnosti i mobilnosti (13. okrugli stol o pokretnim knjižnicama u Republici Hrvatskoj i

7. festival hrvatskih bibliobusa). Vrlo su korisne u zemljama čije su mreže knjižnica nerazvijene, npr. Afrika i Južna Amerika (Jakić 2018: 8).

U Hrvatskoj je 2016. godine djelovalo devet službi pokretnih knjižnica s 13 bibliobuseva. Zabilježeno je 14.693 članova, od kojih 69% djece, a posuđeno je 365.433 jedinica knjižnične građe i održano 388 programa. 59% stajališta bibliobuseva nalazilo se pokraj škola, što je vrlo važno zbog nedostatka knjižničnog fonda u školskim knjižnicama, ali i za područne škole, koje nemaju vlastite knjižnice, a koje su najčešća odredišta bibliobuseva. To je važno jer vrlo često ni mjesta u kojima se nalaze nemaju knjižnice. Tako je u Hrvatskoj 2016. tek pola županija imalo bibliobusnu službu (13. okrugi stol o pokretnim knjižnicama u Republici Hrvatskoj i 7. festival hrvatskih bibliobusa). Srednja i južna Dalmacija nemaju nijednu bibliobusnu službu (Jakić 2018: 10).

Općina Konavle jedna je od općina u kojima djeluju Dubrovačke knjižnice. Nalazi se na krajnjem jugu Republike Hrvatske. Obuhvaća oko 9.500 stanovnika sa sjedištem u Cavtatu (O nama). U općini postoje dvije osnovne škole (Osnovna škola Cavtat i Osnovna škola Gruda) i dvanaest područnih škola. Nijedna od područnih škola nema vlastitu knjižnicu (Jakić 2018: 10).

Općina Konavle ima jednu stacioniranu knjižnicu, a to je Ogranak Cavtat, ogranak Dubrovačkih knjižnica. Osim školskih knjižnica, to je jedina stacionirana knjižnica na području od Cavtata do Dubrovnika. Jakić upućuje na mogući problem, a to je udaljenost između Ogranka Cavtat i središnje knjižnice u Dubrovniku, koja iznosi 18 km, i Ogranka Cavtat i najjužnijeg općinskog, i hrvatskog, naselja Vitaljine koja iznosi 29 km (Jakić 2018: 10). U Standardima za narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj stoji da se na području koje broji više od 2.500 stanovnika, a udaljeno je više od dva kilometra od središnje knjižnice ili drugog ogranka otvara novi ogranak (Standardi za narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj 1999). Autorica također navodi da se Konavle sastoje od mnogo naselja koja se nalaze na raznim lokacijama, različite udaljenosti jedna od drugih, a pošto na tom području djeluje samo jedna stacionirana knjižnica, svrće pažnju na to da većina područja spada pod tzv. „bijelu zonu” ili područje u kojemu se unutar najmanje dva kilometra ne nalazi stacionirana knjižnica (Jakić 2018: 1).

Stacionirana knjižnica koja djeluje na tom području, Ogranak Cavtat, suočavala se s nekoliko problema. To su nepristupačnost stanovnicima Konavala zbog gužvi, skraćeno radno vrijeme i nezadovoljavajuć prostor koji nije dopuštao raznovrsnu ponudu knjižničnih usluga (Jakić

2018: 11). 2018. godine, Ogranak je otvoren na novoj lokaciji (Izvještaj o radu 2018. 2019: 14).

Istraživanje provedeno na temu organizacije bibliobusne službe u Općini Konavle pokazalo je da su samo 20% ispitanika (od njih 98) članovi Narodne knjižnice Dubrovnik. Zaključuje se da većina stanovnika ne koristi usluge knjižnice, a rad postavlja pitanje uzroka (Jakić 2018: 13-18).

Jedan od odgovora je udaljenost od stacionirane knjižnice, tj. Ogranka Cavtat. Većina naselja nalazi se minimalno dva kilometra dalje od knjižnice. Narodna knjižnica nalazi se još dalje i većini je navedena kao najveća prepreka. Zbog udaljenosti, ispitanici navode i problem nedostatka vremena. Postoji i problem parkinga, javnog prijevoza od Konavala do Grada, a također je problem i to što se Narodna knjižnica nalazi u centru Staroga grada (Jakić 2018: 18) i ne može se do nje direktno doći prijevoznim sredstvom. Ispitanici su naveli da bi posjetili bibliobus radi usluga kopiranja i skeniranja kao i potrebu za lakše dostupnim informacijama o događanjima i raspisanim natjecanjima. Naime, ispitanici smatraju da stanovnici Konavala nisu dovoljno informirani i često im promiču informacije o događanjima, a smatraju da bi bibliobus to promijenio (Jakić 2018: 19). Izraženo je i mišljenje da bi bibliobusna služba pozitivno utjecala na obrazovanje i navike čitanja kod djece i mladih i stanovnika starije životne dobi. Iako određeni broj ispitanih ne smatra da bi bibliobus donio pozitivne promjene i da knjiga nije „medij današnjih generacija”, a bibliobus ne bi bio „u stanju vratiti zainteresiranost za tiskane medije” (Jakić 2018: 20), autorica navodi da se prema rezultatima istraživanja može zaključiti da većina ispitanika iskazuje potrebu za bibliobusnom službom na području Konavala i vjeruje da služba može imati pozitivan utjecaj (Jakić 2018: 19).

9. Projekti

Ovo poglavlje fokusira se na projekte koji su se proveli, provode se ili bi se mogli provesti u svrhu poboljšanja knjižnica i njezinih usluga. Projekti o kojima će biti riječ su digitalizacija, projekti vezani uz knjižnične Ogranke i problemi Narodne i Znanstvene knjižnice poput nedostatka prostora i nezadovoljenih uvjeta rada.

9.1. Digitalizacija

Kao što je već rečeno, Knjižnica sadrži Digitalne zbirke. Digitalizirane inačice spomeničkih zbirki Znanstvene knjižnice dostupne su na Digitalnom repozitoriju Znanstvene knjižnice Dubrovačkih knjižnica ili ZDUR-u. Riječ 'zdur' u Dubrovačkoj Republici značila je glasnik (ZDUR – Digitalni repozitorij Znanstvene knjižnice Dubrovačkih knjižnica). 2019. godine Knjižnica je započela suradnju s Google Cultural Instituteom (Izvještaj o radu 2019. 2020: 2), koji stvara tehnologiju za kulturne organizacije kako bi podijelile kulturnu baštinu s globalnom publikom. Trenutno podržava više od 1400 kulturnih ustanova u 70 zemalja. Posjetitelji mogu tražiti i razgledati umjetnička djela, znamenitosti, svjetsku baštinu i digitalne izložbe na jednomu mjestu (About the Google Cultural Institute). Google Cultural Institute knjižnici će omogućiti besplatne virtualne šetnje digitaliziranim djelima dubrovačkih velikana, koja će biti uključena u njegove zbirke (Izvještaj o radu 2019. 2020: 2).

Zavičajna zbirka Ragusina dio je projekta digitalizacije i to od 2010. godine. Objavljivanje digitalnih zbirki na Internet započelo je, pak, 2014. godine (Dubrovačke knjižnice). Iz zbirke Ragusina digitalno su dostupna četiri naslova, a očekuje se dodavanje dodatnih. Zbirka rukopisa Znanstvene knjižnice sadrži 953 naslova. U digitalnoj zbirci dostupna su dva. Zbirka inkunabula, pak, sadrži 81 naslov, s osam dostupnih u digitalnom repozitoriju. Iz zbirke starih i rijetkih knjiga digitalno je dostupan jedan naslov.

Digitalna zbirka sadrži nekoliko naslova periodike: Prava Crvena Hrvatska, Crvena Hrvatska, Narodna Svijest i „Foji od pazara”. Crvena Hrvatska bio je politički list koji je uređivao Frano Supilo. Digitaliziran je 1351 broj. Stranice novina Crvena Hrvatska skenirane su s mikrofilma u Centralnom laboratoriju HDA u Zagrebu, 2009. godine. Postupak se odvio u skladu s tadašnjim tehničkim mogućnostima, zbog čega su neki skenovi lošije kvalitete. U skoro bi vrijeme trebali biti zamijenjeni novima. Prava Crvena Hrvatska tjednik je nastao kao reakcija na novine Crvena Hrvatska. Na repozitoriju se nalazi 700 brojeva. Narodna Svijest novine su koje su izlazile između dva svjetska rata i često jedini izvor podataka o političkom i društvenom životu Dubrovnika u to doba. Na repozitoriju se nalazi 1085 brojeva. „Foji od

pazara” satirični su listovi iz prve polovice 20. stoljeća. Jezik korišten u tekstovima novina, pa i u podacima u impresumu, karakterističan je za dubrovački govor toga doba, a novine sadrže mnogo podataka o ljudima i događajima toga vremena (ZDUR – Digitalni repozitorij Znanstvene knjižnice Dubrovačkih knjižnica) i jedinstven su primjer kulturne i povijesne baštine (Dubrovačke knjižnice). Digitalno su dostupna 102 broja, a kako je novinama šaljivi naziv mijenjan gotovo svake godine, repozitorij sadrži 80 naslova (ZDUR – Digitalni repozitorij Znanstvene knjižnice Dubrovačkih knjižnica). Na repozitoriju se očekuju novi naslovi. Digitalne inačice određenih novina dostupne su i na platformi ISSUU (Dubrovačke knjižnice), koja omogućuje pohranu i distribuciju digitalnog sadržaja u cijelom svijetu (About Issuu).

Digitalna zbirka sadrži također i kataloge rukopisa Znanstvene knjižnice. Očekuje se da će se zbirka nadopunjavati drugim katalogima i referentnim djelima. Naposljetku, repozitorij sadrži i digitalizirane kataložne listiće starih i rijetkih knjiga. Naime, knjige su bile katalogizirane ručno i njihovi opisi bili su dostupni na starim kataložnim listićima u knjižnici. Svi su ti listići sada skenirani. Podaci s listića bili su prepisani i sada su pretraživi te dostupni i izvan knjižnice. U repozitoriju ih je dostupno 5707. Zbirka se prije dijelila na tri zbirke i to Collegium Ragusinum, Antiqua i Pozza-Katić. Nakon zbirke Collegium Ragusinum, očekuje se dodavanje i kataloga druge dvije zbirke.

9.2. Ogranci

Postojali su određeni nezadovoljeni uvjeti u Ogranku Cavtat, a to su nezadovoljavajuć prostor, time i nemogućnost ponude velikoga broja knjižničnih usluga i skraćeno radno vrijeme. Ogranak je prostor dijelio s Matičnim Uredom i djelovao samo kao posudbeni Ogranak, bez uvjeta za druge knjižnične usluge i organizacijom drugih programa (Jakić 2018: 11). Ogranak je 2018. preseljen u novouređene prostorije (Dubrovačke knjižnice).

Ogranak Lapad, pak, nalazio se u montažnom objektu u šoping centru, nakon čega je preseljen u OŠ Lapad. Ondje se nalazio do 2001. godine. Od godine 2009. fond ogranka nalazio se u pomoćnoj prostoriji Ogranka Mokošica (Dubrovačke knjižnice). Novi prostori Ogranka otvoreni su 2018. godine, čime je Ogranak opet u funkciji nakon šesnaest godina. U prostorima Ogranka održali su se razni događaji koji su bili namijenjeni većinom djeci i mladima, a to su primjerice radionice s pokusima iz fizike, radionica dubrovačkog govora, lutkarske predstave i radionice medijske pismenosti (Dubrovačke knjižnice).

Ogranak Mokošica otvoren je 2009. godine (Dubrovačke knjižnice). Na desetu obljetnicu otvaranja Ogranaka, skladišni prostor adaptiran je u prostor za korisnike, čime su osigurani potrebni uvjeti za rad (Izvještaj o radu 2019. 2020: 17).

U Ogranku Montovjerna proveda se obnova prostora i revizija fonda, nakon čega je i taj Ogranak 2014. godine ponovno počeo s radom.

Ogranak Trpanj ponovno je otvoren nakon dvadeset godina. Knjižna građa bila je u lošem stanju zbog pohrane u vlažnu prostoriju i velik broj knjiga trebalo je otpisati. Inventarna je knjiga bila izgubljena pa je trebalo popisati građu (Izvještaj o radu 2018. 2019: 14). Ogranak Trpanj ne nalazi se na web stranici Dubrovačkih knjižnica uz ostale Ogranke i za njega se saznalo tek iz Izvješća o radu Knjižnica.

9.3. Dubrovačke knjižnice s obzirom na IFLA-ine smjernice za narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj

U Izvještaju o radu Knjižnice iz 2020. godine, stoji da se razvojna politika rada knjižnica treba temeljiti na IFLA-inim smjernicama (Izvještaj o radu 2019. 2020: 3). IFLA ili Međunarodni savez knjižničarskih društava i ustanova vodeća je neovisna, nedržavna, neprofitna i međunarodna organizacija koja predstavlja interese knjižnice i informacijskih usluga i njihovih korisnika, osnovana 1927. godine. Njezini ciljevi uključuju promociju visokih standarda u knjižničnim i informacijskim uslugama i razumijevanja njihove vrijednosti (More about IFLA).

U izvještaju se u nastavku navodi da „operativno knjižnično poslovanje i strategija razvoja Dubrovačkih knjižnica nisu mogući u prostorima koje Knjižnica koristi za rad”. Prostor u kojemu je smještena Narodna knjižnica, u staroj gradskoj jezgri Grada Dubrovnika, navodi se kao nepodoban za razvoj suvremeno strukturirane knjižnice. Narodna knjižnica, Kao što je spomenuto središnja gradska i matična za školske i narodne knjižnice u Županiji, djeluje u prostoru od oko 550 metara kvadratnih, dok ukupni prostor iznosi 730 metara kvadratnih (Izvještaj o radu 2019. 2020: 3). Knjižnični je prostor nedostatan s obzirom na količinu građe (Izvještaj o radu 2018. 2019: 6). Tako Narodna knjižnica nema dostupne prostore za centralno spremište, studijski, tj. tihi, rad korisnika, prostor za mlade i za djecu vrtićke dobi u sklopu Odjela za djecu i mlade. Znanstvena pak knjižnica nema dostupne prostore za stručnu obradu građe, Odjel za konzervatorsko-restauratorske radove i Odjel za digitalizaciju (Izvještaj o radu 2018. 2019: 7).

Nadalje, nepodobnim se također navodi i ljetnikovac Skočibuha, oštećen potresom i raketiranjem u Domovinskomu ratu. U ljetnikovcu se nalaze trule grede i statika je narušena, a nije obnovljen od granatiranja 1992. godine (Izvještaj o radu 2018. 2019: 6). Ljetnikovac je nesiguran za rad djelatnika (Izvještaj o radu 2019. 2020: 3), nikad nije ni bio adekvatan prostor (Izvještaj o radu 2020. 2021: 4), a njegov kapacitet već neko vrijeme ne zadovoljava kapacitetne potrebe za zbirke Znanstvene knjižnice (Izvještaj o radu 2019. 2020: 3).

Dodatni problemi, koji bi mogli nastupiti ukoliko se ne riješe određeni postojeći, mogli bi biti gubitak matičnosti Narodne knjižnice za Županiju i besplatnog dobivanja građe Obveznog primjerka za Znanstvenu knjižnicu, u protuvrijednosti od oko 900.000 kn godišnje.

Za rješenje problema predlaže se izgradnja objekta središnje gradske knjižnice (Izvještaj o radu 2019. 2020: 4). Razlog tomu je što ulaganje u postojeće objekte ne bi riješilo problem nedostatka prostora, za knjižnične usluge, ali i stručni rad, a u Izvještaju se zalaže za kvalitetno i dugotrajno rješenje koje se jedino vidi u izgradnji nove zgrade knjižnice (Izvještaj o radu 2018. 2019: 6). Novi prostor uključivao bi minimalno 2500 metara kvadratnih i jednako toliko površine podrumskih prostora koji bi služili za smještaj zbirke iz ljetnikovca Skočibuha. Lokacija na kojoj bi se projekt proveo, izgradnje ili adaptacije postojećega objekta, trebala bi biti pažljivo odabrana, lako pristupačna i nalaziti se u blizini škola i vrtića, donosi Izvještaj o radu 2019. Taj bi projekt Knjižnicama osigurao potrebne uvjete za rad (Izvještaj o radu 2019. 2020: 4). Izvještaj donosi usporedbu veličine prostora koje matične županijske knjižnice u Hrvatskoj imaju na raspolaganju. Tako primjerice Gradska knjižnica Marka Marulića u Splitu ima na raspolaganju 2800 m², Gradska knjižnica „Juraj Šižgorić” u Šibeniku 3100 m², a Gradska knjižnica i čitaonica Vinkovci 3000 m². Izvješće zaključuje da su jedino u ovu investiciju opravdana uložena sredstva, a zbog toga što je samo dugoročno ulaganje u znanje ulaganje u budućnost (Izvještaj o radu 2019. 2020: 7).

10. Zaključak

Uvjeti otvaranja Ogranka Dubrovačkih knjižnica u Općini Župa dubrovačka prema Standardima za narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj koji se odnose na broj stanovnika i udaljenost Ogranka od središnje knjižnice ili drugoga ogranka u ovome su slučaju ispunjeni. Kao neke od važnih karakteristika Općine navode se prosječna starost stanovnika koja je niža od državne i županijske razine i turistička djelatnost. Važno je spomenuti i da osnovna škola zbog povećavanja broja učenika nema dovoljno prostora, iako je nova zgrada otvorena 2008. godine. Bibliobusevi omogućuju pristup informacijama i najmanjim zajednicama, primjerice perifernim i ruralnim, gdje ne postoje uvjeti za druge oblike djelovanja narodne knjižnice. Znatno pridonose informiranju i naobrazbi ljudi i način su smanjivanja problema društvene isključenosti. Najpovoljnije su i najpraktičnije rješenje izgradnje mreže knjižnica, a zbog njihove ekonomičnosti i mobilnosti. Općina Konavle osim školskih knjižnica ima samo jednu stacioniranu knjižnicu na području od Cavtata do Dubrovnika, Ogranak Cavtat. Postavlja se pitanje problema udaljenosti između ta dva mjesta, kao i naselja južno od Cavtata. Zbog razbacanosti naselja, većina njih spada pod tzv. „bijelu zonu”. Uvjeti Standarda za narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj i u ovom su slučaju ispunjeni. Istraživanje provedeno na tu temu zaključuje da većina ispitanika izražava potrebu za uvođenjem bibliobusne službe i vjeruje da može imati pozitivan utjecaj. Digitalizacija građe knjižnica očekuje nastavak i daljnje dodavanje građe na repozitorij ZDUR kao što su drugi katalogi i referentna djela, digitalizirani kataložni listići starih i rijetkih knjiga i novi naslovi periodike „Foji od pazara”. Što se tiče projekata provedenih u Ograncima Narodne knjižnice, može se vidjeti da su provedeni razni projekti u svrhu poboljšanja njihova rada, poput adaptiranja prostora ili ponovnoga otvaranja Ogranaka nakon više godina. Problemi koji postoje pri Narodnoj i Znanstvenoj knjižnici su nedostatak prostora s obzirom na količinu građe, koji se navodi kao nepodoban za razvoj suvremeno strukturirane knjižnice, i nezadovoljavajući uvjeti u neobnovljenomu ljetnikovcu Skočibuha koji se navodi kao nesiguran za rad djelatnika. Mogući problemi mogli bi biti gubitak matičnosti za Županiju i besplatnog dobivanja građe Obveznog primjerka. Rješenje se vidi u izgradnji objekta središnje gradske knjižnice. Izgradnjom prostora površine 2500 metara kvadratnih i jednako toliko površine podrumskih prostora otklonio bi se problem nedostatka prostora i Dubrovačkim knjižnicama osigurao potrebne uvjete za rad.

11. Literatura

American Library Association. *State of America's Libraries 2020*. <http://www.ala.org/news/state-americas-libraries-report-2020/issues-trends> (pristupljeno 21.4.2021.).

Cultural Institute Platform Help. *About the Google Cultural Institute*. <https://support.google.com/culturalinstitute/partners/answer/4395223?hl=en> (pristupljeno 5.4.2021.).

Dubrovačke knjižnice. <http://www.dkd.hr> (pristupljeno 13.4.2021.).

Dubrovačke knjižnice Dubrovnik. 2019. *Izveštaj o radu 2018*. Dubrovačke knjižnice Dubrovnik. Dubrovnik.

Dubrovačke knjižnice. 2020. *Izveštaj o radu 2019*. Dubrovačke knjižnice. Dubrovnik.

Dubrovačke knjižnice. 2021. *Izveštaj o radu 2020*. Dubrovačke knjižnice. Dubrovnik.

Dubrovnik. 2021. Hrvatska enciklopedija. Leksikografski zavod Miroslav Krleža. <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=16446> (pristupljeno 21.4.2021.).

Hrvatsko knjižničarsko društvo. *13. okrugli stol o pokretnim knjižnicama u Republici Hrvatskoj i 7. festival hrvatskih bibliobusa*. <https://www.hkdrustvo.hr/hr/skupovi/skup/322/> (pristupljeno 3.4.2021.).

IFLA. 23.3.2021. *Coming in 2021 : a Public Library Manifesto for Today (and Tomorrow)*. <https://www.ifla.org/node/93780> (pristupljeno 21.4.2021.).

IFLA. *More about IFLA*. <https://www.ifla.org/about/more> (pristupljeno 20.4.2021.).

IFLA-ine smjernice za narodne knjižnice. 2011. Ur. Koontz, Christie; Gubbin, Barbara². Hrvatsko knjižničarsko društvo. Zagreb.

ISSUU. *About* *Issuu*. https://issuu.com/about?issuu_product=footer&issuu_subproduct=company&issuu_context=link (pristupljeno 20.4.2021.).

Jakić, Doris. 2018. *Istraživanje potrebe uvođenja usluge bibliobusa u općinu Konavle*. Diplomski rad. Filozofski fakultet. Zagreb.

Kalendar događanja Grada Dubrovnika. *Slikarska radionica na temu sv. Vlaha u Čitaonici Narodne knjižnice Grad*. <https://kalendar.dubrovnik.hr/event/slikarska-radionica-za-djecu-na>

[temu-sv-vlaha-u-citaonici-narodne-knjiznice-grad-voditelj-zeljo-perkovic/2020-01-21/](https://www.nsk.hr/najljepse-knjiznice-amerike/)

(pristupljeno 14.4.2021.).

Knjižnica. 2021. Hrvatska enciklopedija. Leksikografski zavod Miroslav Krleža. <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=32130> (pristupljeno 21.4.2021.).

Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu. 10.1.2017. *Najljepše knjižnice Amerike*. <https://www.nsk.hr/najljepse-knjiznice-amerike/> (pristupljeno 21.4.2021.).

Nenadić, N. 2018. *Analiza potrebe za knjižnicom u Župi dubrovačkoj*. Diplomski rad. Filozofski fakultet. Zagreb.

Općina Konavle. *O nama*. <https://www.opcinakonavle.hr/o-nama/> (pristupljeno 19.4.2021.).

Public Libraries. Britannica. <https://www.britannica.com/topic/library/Public-libraries> (pristupljeno 21.4.2021.).

Standardi za narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj. 1999. *Narodne novine* 58. https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/1999_06_58_1071.html (pristupljeno 13.4.2021.).

Strateški razvojni program Općine Župa dubrovačka do 2020. godine. http://zupa-dubrovacka.hr/wp-content/uploads/2016/01/STRATEŠKI_RAZVOJNI_PROGRAM_IZVORNIK_2018-3.pdf (pristupljeno 14.4.2021.).

The Department of Rural and Community Development, the City and County Management Association and the Local Government Management Agency. 2018. *Our Public Libraries 2022: Inspiring, Connecting and Empowering Communities*. <https://assets.gov.ie/4278/111218115931-79413828933647aaa21ce9157ee170ba.pdf> (pristupljeno 21.4.2021.).

Turistička zajednica Općine Župa dubrovačka. *Godišnja statistika za 2019. godinu*. https://www.dubrovnik-riviera.hr/images/dokumenti/GODISNJA_STATISTIKA_2019.pdf (pristupljeno 10.4.2021.).

ZDUR – Digitalni repozitorij Znanstvene knjižnice Dubrovačkih knjižnica. <https://zdur.dkd.hr> (pristupljeno 20.4.2021.).

Dubrovačke knjižnice

12. Sažetak

Cilj rada je prikazati neke od problema s kojima se suočavaju Dubrovačke knjižnice i određene projekte koji su se proveli, provode se ili bi se mogli provesti u svrhu poboljšanja Knjižnica i njihovih usluga. Neka od pitanja o kojima se u radu govori su pitanje preseljenja Narodne knjižnice i fonda Znanstvene na novu lokaciju zbog nedostatka prostora i nezadovoljavajućih uvjeta za rad u ljetnikovcu Skočibuha. Pitanje potrebe otvaranja ogranka u Općini Župa dubrovačka i pitanje uvođenja bibliobusne službe u Općini Konavle zbog ispunjenja određenih uvjeta koje propisuju Standardi za narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj, a to su udaljenost Ogranaka od središnje knjižnice i drugoga ogranka i broj stanovnika. Nadalje, govori se o projektu digitalizacije i projektima vezanima uz Ogranke Narodne knjižnice poput ponovnog stavljanja u funkciju određenih Ogranaka. Rad također donosi informacije o ustrojstvu, djelatnostima i povijesti Dubrovačkih knjižnica te informacije o narodnim knjižnicama općenito, u svijetu i u Hrvatskoj.

Ključne riječi: Dubrovačke knjižnice, Digitalizacija, Župa dubrovačka, Konavle

Dubrovnik Libraries

13. Summary

The objective of this paper is to present some of the problems that Dubrovnik libraries face and certain projects that were carried out, that are being carried out or that could be carried out with the purpose of the improvement of the Libraries and their services. Some of the questions mentioned in the paper are the question of relocation of the Public Library and the fund of the Science Library to a new location due to a lack of available space and dissatisfactory working conditions in the Skočibuha mansion. The question of the need for opening a new library branch in the municipality of Župa dubrovačka and the question of organizing a bibliobus service in the municipality of Konavle owing to the fulfillment of certain conditions prescribed by the Standards for Public Libraries in the Republic of Croatia, which are the distance of the branches from the central library and another branch and the number of residents. Moreover, the paper discusses the project of digitization and the projects related to the branches of the Public Library such as the reopening of some of the branches. The paper also carries information on the organization, services and the history of Dubrovnik Libraries, as well as information on public libraries in general, in the world and in Croatia.

Key words: Dubrovnik Libraries, Digitization, Župa dubrovačka, Konavle